

ל"ג בעומר ומנהגיו

הרב יעקב הלוי הורוביץ

הדלקת מדורות לכבוד רשב"י

בל"ג בעומר ישנו בארץ ישראל מנהג (ומנהג ישראל "תורה היא") להדליק מדורות של אור ואש. ויש לעיין בטעם הדבר, מה עניינו של מנהג זה?

ויש לומר בזה כמה דברים, כדלהלן:

א. המדורות הם על שם האור והאש שליוו את רשב"י בהסתלקותו. מסופר בזהר שרשב"י קרא לתלמידיו לפני פטירתו וגילה להם סודות התורה נשגבים וקדושים שלא גילה כל ימיו, וכשהגיע לתיבת "חיים" (בפסוק "כי שם צוה ה' את הברכה חיים") לא הספיק לומר חיים ונכללה נשמתו בחיי החיים - הקב"ה.

ותלמידו ר' אבא רצה להסתכל על רשב"י ולא הי' יכול, בגלל האור הגדול שהי' מאיר ממנו.

ויצאה אש מהשמים (בדרך נס) ולהטה סביב מטתו ולא הי' יכול אף אדם לגשת אליו, עד שחלף היום, ואז שקעה האש ונגשו להטמינו במערה במירון.

ב. וטעם נוסף יש בדבר: כשהנשמה מסימת את שליחותה בעולם הריהי עולה למעלה. והרי הנשמה היא חלק אלוקה ממעל ממש, ועניינה הריהו: אור (כנאמר: נר ה' נשמת אדם) – מובן שנגרם ע"ז אור גדול למעלה.

ובפרט כאשר יחד עם הנשמה עולים כל תורתו ועבודתו והמעש"ט שפעל ועשה כל ימיו, והתורה ומצוות הריהם אור גדול (כנאמר: נר מצוה, ותורה אור), מובן שע"ז מאיר אור גדול בשמים ובכל העולמות.

וכל שנה מתעורר מחדש אותו ענין כמ"ש (אסתר ט, כח): והימים האלו נזכרים ונעשים. ומובן בחסידות בשם המקובלים: שהימים האלה (כל תאריך שארע בו משהו חשוב ובעל משמעות ע"פ תורה, הנה כל שנה כשמגיע אותו תאריך), כשהם נזכרים (כדבעי ע"פ תורה) – הריהם גם נעשים.

ולכן גם היום ובכל שנה ושנה מאיר אור גדול מהיכל רשב"י בכל העולמות. וגם אנחנו שוכני בתי חומר – אם אנו משתתפים בשמחתו של רשב"י, ע"י הדלקת מדורה, השתתפות בתהלוכה, נסיעה למירון, התוועדות חסידית וכיו"ב זורח ומאיר עלינו האור. (כמובן לא כשיושבים בחיבוק ידים ולא עושים מאומה, כהדיוק "כשהם נזכרים הם נעשים").

ג. ומהו עיקר פעולתו של רשב"י – המפעל המרכזי של חייו שעל שמו הוא התפרסם? כמובן, ספר ה"זוהר". וזוהר הריהו אור.

ד. ואיזה אור? – אורה של תורה, אורה של פנימיות התורה, התנוצצות ופתיחה לתורה החדשה (חידוש תורה) שמשיח עתיד לגלות במהרה – אור הגאולה.

שכן מה יקרה כשיבוא משיח בקרוב ממש? הרי אז יתקיים הייעוד האלוקי "מלאה הארץ דעה את ה'" – שיהי' גילוי אור אלוקי בכל העולם, ובכל העולמות. כיצד זה יקרה?

כי משיח יגלה את פנימיות התורה, סודות התורה, שהיא נשמת התורה הקדושה והאור האלוקי של התורה יתגלה בעולם, עד שהכל יהי' מוצף באור. ורשב"י פתח את הפתח והצינור, ועשה את ההתחלה לזה כשגילה את סודות התורה בזוהר (כידוע המבואר בחסידות על לשון הזהר בכ"מ: פתח רשב"י).

ה. רשב"י הוא ניצוץ נשמת משה רבינו, וניצוץ משיח (ובעצם הכל אותו ענין, כידוע שמשה הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון), לכן מדליקים מדורות ביום ההילולא שלו. שכן ביארציט של כל יהודי ועל כל צדיק – מדליקים נר (נר נשמה). ולכבוד רשב"י – מדליקים מדורה, שמדורה ענינה להבת אש גדולה המפיצה הרבה אור.

מדורה או "קומזיץ"

ו. ולכן לא כדאי להפוך מנהג מסורתי קדוש ונפלא זה, שהוא מנהג ישראל תורה (חלק מהתורה), למשהו זול כמו "קומזיץ" (וכפי שבעיני ראיתי בבי"ס חרדי מסויים שחילקו לילדים והורים הזמנה ל"קומזיץ" שיתקיים בל"ג בעומר ביום ובשעה פלונית. לא פחות). שכן קומזיץ היא מלה חילונית (מלת עגה רחובית)

- ואין משמעות לעובדה שמקורה של מלה זו הוא באידיש (שהיא לשון יהודית), כי אין אנו הסטוריונים או חוקרי לשון ולכן לא כ"כ משנה לנו מה מקורה של המלה. מה שקובע וחשוב הוא כיצד מצלצלת מלה זו בלשון בת ימינו ואיזו משמעות היא מקבלת בלב השומע –

וענינה חוויה חברתית עממית (ברמה נמוכה), אבל מנהג ההדלקה בל"ג בעומר הוא מנהג קדוש שנעשה לכבוד רשב"י. וכאמור, הוא מנהג ארץ ישראל עתיק יומין.

[ומהראוי להוסיף דבר שהייתי עד לו, שליח ומנהל בית חב"ד מסויים שאני מכירו היכרות קרובה (והוא מסור ומוערך ביותר), הפיץ פלייר ובו הזמין את הציבור להשתתף ב"מדורה-קומזיץ". שאלתי מה לא טוב בהצגת הענין כמדורת ל"ג בעומר (מדורה גרידא בלי קומזיץ), האם אנשי המקום לא ירצו להשתתף בו או שמא הילדים לא יבואו? וענה: יבואו, בטח שיבואו. שאלתי: א"כ מדוע לקרוא לזה בשם החילוני "קומזיץ"? והתחיל לגמגם: אממ... לא יודע, בעצם לא חשבתי על זה!...]

האם להדלקת המדורות יש קשר לבר כוכבא?

אם נשאל ילדים ישראלים ברחוב, מה אירע בל"ג בעומר? חלק נכבד מהם ישיבו: "משהו בקשר למרד בר כוכבא". וכשנשאל מהו ענינן של המדורות שמבעירים בו ביום הם יסבירו בידענות, כי זהו זכר לנוהג הקדום ששימש בעת המרד להעברת ידיעות ע"י השאת משואות.

וכיצד כל זה מתקשר לעובדה שמדי שנה בשנה עולים מאות אלפי איש לקבר רשב"י במירון? על זה אינם מסוגלים לענות ואין להם שמץ של מושג. כי אכן... אין כל קשר בין הדברים!...

המתואר לעיל משקף מציאות עגומה של סילוף ההיסטורי, של ערטולו של ל"ג בעומר ממשמעותו הרוחנית האמתית והפיכתו ל"חג" לאומי, ציוני וחילוני

- למרבה הצער יש בתי ספר דתיים וגם חרדיים שבהם מעבירים לילדים את המסר המוטעה הזה. ומכאן הבקשה והקריאה לכל האוחזים בהגה החינוך שעתיד הדור הבא בידם – חכמים הזהרו בדבריכם!

מרד בר כוכבא אכן התרחש בתקופתם של רבי עקיבא ורבי שמעון בר יוחאי, ברם פרט לחפיפות של אותו דור

- אך לא של אותו יום! מרד אחר שארע בסוף ימי הבית השני (בשנת ג' אלפים תתכ"ה, בימי נציבותו של הנציב הרומאי האחרון פלורוס) אכן פרץ ביום י"ח באייר הוא ל"ג בעומר, אמנם הוא ארע כמה דורות לפני בר כוכבא ואין לו שום קשר אליו (ראה אודותיו - מלחמות היהודים ב, פרק טו ואילך). ומי

יודע, אולי מי שלא הי' נאה להם להנציח דמויות רוחניות כרבי עקיבא ורבי שמעון בר יוחאי, שיבשו וחברו במיוחד את שני המרדים, כדי להפוך יום זה לסמל של עצמאות וגבורת לחימה – אין למרד הנ"ל שום קשר עם ל"ג בעומר.

השקפה ציונית

ומה טעם אומרים שהדלקת המדורות קשורה עם מרד בר כוכבא? - הדבר נובע מהשקפת עולם מסוימת, והיא השקפת העולם הציונית. שכן הציונות טוענת: ככל הגוים בית ישראל - עם ישראל צריך להיות כמו האנגלים והצרפתים ושאר אומות העולם ה"מתוקנות", שהן נהיות לעם ע"י (הסממנים הלאומיים, שהבולטים שבהם הם) המדינה והשפה (ולא ע"י התורה). נקים לעצמנו, איפוא, מדינה, ונכניס איזו שפה לפיות העם הזה (הלא היא העברית) וע"י כך נהי' לעם.

בזמן ששלטו הבריטים בא"י קמו המחתרות שהניפו את נס המרד כנגד השלטון הבריטי והם חרטו על דגלם את הסיסמא "לגרש את השלטון הזר מארצנו", ואותו הדבר הי' (לדעתם) בזמן בר כוכבא, שהניף את נס המרד נגד הרומאים מטעמי ציונות ולאומיות.

אולם האמת היא - לא מיני' ולא מקצתי'. בר כוכבא לא הי' ציוני ר"ל אלא הי' צדיק גדול, שצדקותו היתה באופן כזה שרבי עקיבא, שהי' רבו של רשב"י כידוע והוא גם מקור כל התורה שבע"פ שלנו (כפי שקבעו חז"ל במסכת סנהדרין פו, א), הי' יכול לומר עליו שהוא המלך המשיח. והוא לא הסתפק באמירה גרידא, אלא הוא גם עשה מעשה והי' נושא כליו

- יש להעיר ולהוסיף, שנשיאת הכלים היתה מיוחדת לרבי עקיבא, אמנם ההשקפה שבר כוכבא (בן כוזיבא) הוא המלך המשיח היתה משותפת לכל חכמי הדור. ראה רמב"ם פ"א מהלכות מלכים ה"ג: רבי עקיבא חכם גדול מחכמי משנה היה והוא היה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא המלך המשיח ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד וכו'. וראה רדב"ז שם -

כלומר, רבי עקיבא התבטל אליו. שערנו נא בנפשכם את משמעות הדבר, רבי עקיבא גדול הדור שכל התורה שבע"פ שבידינו בנוי' עליו, התבטל כליל לפני בר כוכבא וראה זכות לעצמו לשרת אותו!

וברור הדבר שרבי עקיבא לא הי' מכופף את קומתו הרוחנית ומתבטל לפני איזה גנרל צבאי, או פוליטיקאי (או ציוני) ר"ל. אלא ברור שבר כוכבא הי' אישיות רוחנית (לצד היותו גבור חיל), ושברמך שלו היתה כוונה רוחנית. ומהי הכוונה הרוחנית שהיתה לו? כנראה הי' זה הצו האלוקי הנצחי של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם."

הרי הרומאים החריבו את בית המקדש כמה עשרות שנים מקודם, ובר כוכבא יצא למלחמה נגדם כי העריך שהוא יוכל לנצח את הרומאים ולקיים אחת מהמצוות הכי יסודיות וחשובות בתורה לבנות את בית המקדש מחדש. וא"כ כיצד זה תולים בו בוקי סריקי לומר שמלחמתו ברומאים היתה מטעמים ציוניים ר"ל!?

ואכן ליהודי שכתב ספר עממי על הלכות ומנהגים במעגל השנה, ובנוגע ל"ג בעומר כתב כנ"ל, שזהו תלוי במלחמת בר כוכבא, (ושלח לרבי את ספרו להגהה קודם ההדפסה), כתב הרבי על זה (באגרות קדש ח"ט ע' טו): ביאורו דל"ג בעומר שזהו תלוי במלחמת בר כוכבא וכו' הנה זהו היפך הש"ס, אף שנמצא בספרי המשכילים.

מה שנזכרו כאן ספרי המשכילים (ולא הציונים, אף שהוא רעיון ציוני במהותו), אולי הוא בגלל שמחבר הספר הי' בעצמו ציוני (דתי), כפי שמתקבל הרושם מהמשך דבריו שם, ורבינו לא רצה לפגוע ברגשותיו (לומר שזהו רעיון ציוני ולפיכך אינו נכון), לכן העדיף לכנות את מי שכתבו כן: ספרי המשכילים.

הראשון, הידוע לע"ע, שקישר בין ל"ג בעומר למרד בר כוכבא הוא זאב יעבץ במאמרו משנת תרמ"ח

(שנשלח לבארון רוטשילד) "על דבר החינוך לילדי האיכרים בארץ ישראל", ונדפס ב"הארץ" שבהוצאתו, חוברת ב, ירושלים תרנ"א. (והוא זה שגם המליץ, באותו מאמר, להפוך את ט"ו בשבט ל"חג האילנות" במסגרת לימודי הטבע. ועוד המלצות כיו"ב) - ראה בספר יודע העתים (בהוצאת מוסד הרב קוק, תשס"ו) ע' 27. ולאחר מכן התפשט הרעיון גם בין המשכילים והציונים בחו"ל, ראה לדוגמה אנציקלופדי' של גליויות, כרך ג (טרנופול), ע' 123 (משנת 1904). ועוד.

האיחול - "ל"ג שמח"

בענין האמירה המודרנית, שהיא בעצם ניב לשון מחודש: "ל"ג שמח", כדאי לשים לב לכך (ובמיוחד לגלות את אזנו של מי שעדיין אינו יודע...) שאין ניב לשון כזה במסורת ישראל.

מילא אם אומרים "ל"ג בעומר שמח" הרי בזה מבטאים את שם היום כתיקונו, כפי שהוא במסורת ישראל המקורית ("ל"ג בעומר"), ומוסיפים ברכה: שהיום הזה (שכינויו "ל"ג בעומר") יהי שמח. וכמובן זה דבר ראוי ונכון, ואף זכות גדולה היא לברך יהודים בכל הברכות שבעולם ובכל הזדמנות שהיא. אבל "ל"ג שמח" נשמע כיצירת מטבע לשון חדשה (קיצור לשון) שאינו במסורת ישראל.

צא וראה, עד כמה הי' חשוב לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו **שבתחום שקשור למסורת ישראל ולמנהגי ישראל** שלא ישנו בו מאומה ושלא ימציאו בו המצאות פרטיות, ואפילו לא בענין של שינוי הלשון, ואפילו לא בענין של קיצורי לשון או הוספה ושינוי של אות אחת מאשר מקובל במסורת ישראל, כפי שניכח מיד בסמוך. נפתח בדוגמה הבולטת של נטיעת יער לשם הנצחת שמו של אדם.

נטיעת יער לשם הנצחה

כששניאור זלמן שז"ר הציע בזמנו ליטוע יער על מנת להנציח בו את שם אדמו"ר הזקן – הרבי של את הרעיון ודאג להעבירו מהעולם. הרבי כינה את הרעיון "ליטוע זמורת זר בכרם בית ישראל", והי' לו לשלילה נימוק אחד ויחיד והוא, שלא מצינו לזה מקור במנהגי ישראל - ראה בזה בארוכה באגרות קדש חלק כג ע' כו ואילך.

והעולה ממכתבו הנ"ל של הרבי למר שז"ר הוא: שבדברים פרטיים, בעניני חולין האישיים, הוא (הרבי, וכן כל אחד מגדולי ישראל) איננו מתערב. באפשרותך לערוך "דינר" (ערב התרמה למען מטרה פלונית) או לא לערוך דינר (זה אחד הנושאים שנרמזו באותו מכתב), תסדר לך את הסלון בביתך עם אגרטל ועציץ או בלעדיהם, תטע לך שיחים ופרחים בחצרך או בסלון ביתך, ועקרת הבית תאפה ותבשל במטבחה מה שתחפוץ ותבחר – בזה אין לגדולי ישראל שום ענין להתערב.

אך בדבר שיש לו זיקה אל הרוחניות, כגון, כשמדובר על האופן הראוי להנצחת נשמה, ונשמה הריהי דבר רוחני (בפרט נשמה גבוהה ונעלית כשל אדה"ז), בזה אין לאדם מהשורה להתערב ולהמציא המצאה משלו. ועוד ועיקר: שבעניני הנצחה יש מנהגי ישראל אמיתיים (דברים שנהוגים אצל ישראל קדושים מדורי דורות לעשות למען הנצחת ועילוי הנשמות); בדבר שיש בו הלכות או מנהגים – בזה אל תתערב, כי מנהגי ישראל הם תורה (משמים), משהו רוחני אלוקי שמבטא את רצונו וחכמתו של הקב"ה, וכאן אל תערב את השכל האנושי-החילוני שלך.

כאן צריכה להדלק נורה אדומה: "של נעליך מעל רגליך - כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא!" אתה פולש כאן לתחום שאינו שלך, לתחום של קדושה, וכאן עליך להזהר שלא לערב את השכל החילוני שלך. אל תעשה "סלט" ועירוב פרשיות. אל תמציא "מנהגים" ואל תבלבל את הראש עם בדיות שבדית מלבך!

[ובפירוש יאמר ויודגש, הכוונה של שז"ר בהעלאת הרעיון היתה טהורה לחלוטין (הרי ברור שהוא לא התכוין לעוות או לזייף את מנהגי התורה ח"ו ובכך להנציח את שמו של אדמו"ר הזקן!...); וכן גם תוכן

הרעיון הוא הגיוני בהחלט: לתת כבוד, יקר וגדולה לשמו של אדמו"ר הזקן (וברור, איפוא, שאין לנו שום כוונה, וכן גם לרבי בהחלט לא היתה שום כוונה, לזלזל בעצם הרעיון).

ועוד, לא רק שהוא הגיוני מצד גדרי העולם (לשון העלם), אלא לכאורה הוא גם הגיוני, ויכול אכן להועיל, גם מבחינת צד הקדושה, היינו שהוא באמת יכול להוסיף כבוד, יקר וגדולה ופרסום שמו ותורתו של אדמו"ר הזקן בחוגים הכי רחבים, דבר שהי' משאת נפשו של הרבי והרבי עמל עליו כל ימיו.

וזאת כאשר יקבע שלט מאיר עינים, בפתחו של היער ובו יכתב: **"יער שניאור זלמן"**, או **"יער חב"ד"**, על שם רבי שניאור זלמן מליאדי, מייסד ומחולל שיטת חב"ד בחסידות. חי ופעל בתקופת השנים תק"ה-תקע"ג. מעיקרי תורתו: אהבת ישראל, אהבת כל יהודי באשר הוא, לימוד פנימיות התורה, התבוננות בגדולת הבורא וכו' וכו'...

והקיצוניקים, חברי השומר הצעיר, יבואו אל היער לנפוש בו ולשאוף אויר צח לריאותיהם, ובאותה שעה הם יתוודעו מבלי משים לרבי שניאור זלמן מייסד ומחולל שיטת חב"ד בחסידות, שחי ופעל בתקופת השנים כו' ומעיקרי תורתו אהבת ישראל וכו' וכו'. והרי הרבי עמל כל ימיו על הפצת המעיינות, וזה אכן יכול להועיל מאד למטרה זו].

אבל עם כל זה הרבי שלל את הרעיון, וכאילו אמר: אני לא מעוניין בטובות כאלה ממך וכן גם אדמו"ר הזקן לא זקוק לטובות מסוג זה – במטותא ממך: אל תפרסם את שמו של אדמו"ר הזקן, אם זה כרוך בעירוב השכל האנושי (הבדאי) במנהגי ישראל האמיתיים. דהיינו, אם המחיר לזה הוא - המצאת מנהג שאין לו מקור.

נטיעת אלנות בט"ו בשבט

ויתירה מזו, במקרה של יער הנצחה על שם אדמו"ר הזקן, המנהג עדיין לא הונהג, (רק ששז"ר בא להציע זאת לרבי, והרבי שלל את ההצעה) – אלא אף במקרה שהונהג כבר הונהג בפועל והוא גם נתקבל ביותר אצל המוני בית ישראל, באופן שרבים עושים זאת כל שנה - גם אותו הרבי שלל אם אין לו מקור.

והדוגמא לזה, הוא הנוהג של נטיעת אלנות בט"ו בשבט. שנוהג זה רווח בארץ כבר למעלה ממאה שנה (משנת תרמ"ד), ואלפי אלפים של ילדי ישראל ומבוגרים כבר קיימוהו וממשיכים לקיים אותו בפועל מידי שנה בשנה – ואעפ"כ כשמחבר פלוני כתב בספרו (הנ"ל, העוסק בהלכות ומועדים במעגל השנה) שט"ו בשבט הוא יום נטיעת אילנות, ושלח לרבי את ספרו להגהה קודם ההדפסה, כתב לו הרבי על זה (באגרות קדש ח"ט ע' 10): **"יש להשמיטו"**.

וגם בזה יתכן מאד שהרעיון הוא נחמד ויש בו תועלת, כגון זה שהגננת או המורה אומרת שמשעמם לילדים להיות כל הזמן סגורים בכתה, ומהראוי לעשות חוי' לילדים החמודים, משהו יצירתי – יום של נטיעות (וכך תהי' להם גם התחברות עם לימודי הטבע, ועם "איכות הסביבה"¹...), ואח"כ בעוד כמה שנים כשהעצים יגדלו הם גם יתנו צל בחצר הגן או בית הספר ויהנו מהם כל המורים והתלמידים וכו' וכו'.

ואכן הגננת צודקת, באמת יש בזה תוכן חיובי על פי השכל האנושי (ואפשר שגם ע"פ תורה), אבל בכל זאת קבע הרבי כי **"יש להשמיטו"** – והטעם לזה, שכן זו היא המצאה חילונית-ציונית בת זמננו, הנותנת תדמית שאינה נכונה (ציונית-לאומית) ליום ט"ו בשבט (שהוא במהותו יום של תורה, וקשורים בו כו"כ הלכות ומנהגים).

דיוקי לשונות

ויותר על כן, דבר דק הרבה יותר שעמד עליו הרבי - דיוק בתיבה אחת: ידועה שטתו של הרבי (באג"ק חט"ז ע' רטו. וראה גם שם חכ"ו ע' קמג), בנוגע ל"ארץ ישראל", שיש להקפיד לקרותה בשם "ארץ ישראל" ולא מדינת ישראל כיון שזהו שמה הנכון ע"פ תורה, ועוד הוסיף שם הרבי שגם כשרוצים להשתמש בקיצור לשון, בתיבה אחת מן השתיים (ארץ ישראל) - הקיצור הנכון ע"פ תורה ומסורת ישראל הריהו: "הארץ" (ולא: "ישראל").

- ויש להוסיף, כי הקיצור "ישראל", לא רק שאינו נכון כקיצור של "ארץ ישראל" (כבפנים), אלא הוא בעצם (קיצור) שמה של המדינה, כמפורש במגילת היסוד שלה ("המדינה היהודית . . . תיקרא בשם ישראל") -

ויתירה מזו, דבר דק ועדין לאין ערוך: גם דיוק באות אחת ובסימן ראשי-תיבות אחד המקובלים במסורת ישראל - עמד על כך הרבי שאין לשנותם, להגותם או לכותבם בצורה מחודשת, כדלהלן: בהזדמנות מסוימת כתב הרבי (באג"ק ח"ט ע' רס), למהדיר ספר "מורה נבוכים" לרמב"ם, בנוגע לקריאת שם הספר - שיש לקרותו "מורה נבוכים" ולא: "מורה הנבוכים" (בתוספת ה"א הידיעה) - וזאת אף שהרמב"ם עצמו (במקור הערבי של ספרו) קרא את שם הספר בה"א, וכן תרגם אבן תיבון, וכן הוא לנכון ע"פ דקדוק -

וכן בענין סימון הר"ת (מרכאות) בתיבה: רמב"ם, עמד הרבי על כך (שם) שיש לכותבה דוקא בסימן ראשי-תיבות ולא להשמיט סימן זה.

הנה לפנינו שיטת הרבי שחשיבותם של מנהגי ישראל ומסורת ישראל מתבטאת גם בצורך לדייק גם באות אחת ובסימן ראשי-תיבות אחד, וכל זה הוא מפני שהרמב"ם עצמו הוא קדוש (אישיותו) וכן גם כינויו ושמות ספריו הם שייכים לתחום של קדשי ישראל ומנהגי ישראל, ולפיכך אין לערב בהם המצאות פרטיות ואין לשנות בהם מאומה מהנהוג אצל ישראל קדושים אפילו בדבר דק ביותר .

והרי זה ע"ד כמו הביטוי: טו . בשבט וטו . באב (קצור הלשון המודרני) שהרבי סרב לקבלו. כידוע המעשה באחד שנכנס ליחידות ומשנשאל ע"י הרבי לתאריך הולדתו ענה: "טו . באב", והרבי עשה עצמו כמה פעמים כלא שומע ולא מבין, עד שהלה ענה כמקובל במסורת ישראל.

(הרבי הזכיר בשיחותיו אין ספור פעמים את ט"ו בשבט וט"ו באב, ותמיד הזכירם בצורתם המלאה: חמשה עשר בשבט וחמשה עשר באב).

הגירסא המתפרסמת כאן היא מקוצרת . לגירסא המלאה: [לחצו כאן](#)

לתגובות והערות: horoy770@gmail.com